

Problematika preiskovanja trgovine z ljudmi v Sloveniji

✍ Bojan Dobovšek, Damijan Roškarič

Namen prispevka je predstaviti problematiko preiskovanja trgovine z ljudmi v času finančne krize ter trgovino z ljudmi prikazati tudi kot obliko neformalne ekonomije. Pri tem izhajamo iz literature, ki navaja, da je trenutna finančna kriza posledica finančne kriminalitete, katere del je trgovina z ljudmi. Trgovino z ljudmi imenujemo tudi suženjstvo 21. stoletja in je ena od najhujših kršitev človekovih pravic in dostojanstva. Lahko se odvija znotraj ene države ali preko državnih meja v več državah.

Oblike kaznivih dejanj

Večino žrtev predstavljajo ženske in otroci. Na osnovi analiz zadnjih raziskav lahko poudarimo, da vedno več moških v različnih starostnih obdobjih postaja tarča trgovcev z ljudmi predvsem v zvezi s prisilnim izkoriščanjem delovne sile in prisilnim beračenjem. Ugotavlja se, da trgovina z ljudmi v svetu predstavlja eno izmed najhitreje rastočih nezakonitih poslovnih dejavnosti in je ob trgovini s prepovedanimi drogami in orožjem ena od najbolj dobičkonosnih dejavnosti organiziranih kriminalnih združb (Bučar Ručman, Dobovšek, Kovač, Mekinc, Mušič, 2013).

Trgovina z ljudmi se kaže v novi dinamiki ponudbe in povpraševanja, v različnih kombinacijah s sodobnimi trendi, kot so gospodarske težave, politična nestabilnost, konflikti, nasilje nad ženskami in drugih *push* in

pull dejavniki (zaposlitvene možnosti, vključno s spolno industrijo, miti o zahodnih državah, prisotnost vojaških in mednarodnih organizacij ter rast novih podjetij). Temeljni vzroki za rastočo dejavnost trgovine z ljudmi so na eni strani brezposelnost, diskriminacija, omejitve zakonite migracije in splošno pomanjkanje priložnosti v izvornih državah, kar vpliva na ustvarjanje ponudbe žrtev trgovine z ljudmi, na drugi strani pa vedno večje povpraševanje po poceni delovni sili in širjenje seksualne industrije ter novih možnosti, ki jih povzroča globalizacija. V Sloveniji policija s spremljanjem problematike in preiskovanjem kaznivih dejanj trgovine z ljudmi ne zaznava oziroma ne ugotavlja, da bi žrtve izvirale iz Republike Slovenije. Ugotavlja pa se, da je Slovenija ciljna država predvsem za žrtve iz jugovzhodne Evrope, držav nekdanje Sovjetske zveze in Južne Amerike.

Prijave so redke

Prijave kaznivih dejanj s področja trgovine z ljudmi so glede na druga zaznana kazniva dejanja zelo redke, zato so odkrita kazniva dejanja najpogosteje rezultat samoiniciativnosti in izvajanja prikritih preiskovalnih ukrepov s strani policije. V povezavi s trgovino z ljudmi policija preiskuje v povprečju štiri kazniva dejanja »trgovine z ljudmi« po členu 113. KZ-1 letno, približno petnajst kaznivih dejanj »zlorabe prostitucije« po členu 175 KZ-1 in približno eno kaznivo dejanje »spravljanja v suženjsko razmerje« po členu 112. KZ-1. Pri tem so najpogosteje zaznane in preiskovane oblike izkoriščanja žrtev trgovine z ljudmi v povezavi z zlorabo prostitucije in drugih oblik spolnega izkoriščanja v nočnih lokalih, prisilnega dela v obli-

ki prisilnega beračenja in prisilnega izvrševanja kaznivih dejanj. Kot žrtve teh kaznivih dejanj so bili najpogosteje obravnavani državljani Romunije, Bolgarije, Ukrajine, Dominikanske republike in Slovaške (GPU, 2014).

“*Temeljni vzroki za rastočo dejavnost trgovine z ljudmi so na eni strani brezposelnost, diskriminacija, omejitve zakonite migracije in splošno pomanjkanje priložnosti v izvornih državah, kar vpliva na ustvarjanje ponudbe žrtev trgovine z ljudmi, na drugi strani pa vedno večje povpraševanje po poceni delovni sili in širjenje seksualne industrije ter novih možnosti, ki jih ponuja globalizacija.*”

S preiskovanjem kaznivih dejanj, povezanih s trgovino z ljudmi, policija ugotavlja, da se v Sloveniji s to dejavnostjo ukvarjajočasne organizirane kriminalne združbe in povezani posamezniki v okviru izvrševanja legalne dejavnosti v nočnih lokalih, pa tudi organizirane kriminalne združbe in posamezniki, ki nadzorujejo dejavnost prostitucije in organiziranega beračenja. Opazen je prehod kriminalnih združb od klasičnih kriminalnih dejavnosti (kot so droge, orožje ipd.) v gospodarske dejavnosti, povezane z gostinstvom in turizmom. Za razumevanje tržnih mehanizmov trgovine z ljudmi je pomembno analizirati gospodarstvo države, ki temelji na dveh gonilnih silah, in sicer povpraševanju po proizvodu (po osebah) in oblikovanju ponudbe za zadovoljitev teh potreb. Trgovina z ljudmi tako postaja pomemben del neformalnega sektorja v gospodarstvu, ki je dostikrat neopažen, nejasen in v katerem prevladuje nestabilna oblika zaposlovanja.

Delodajalec v neformalnem sektorju s pomočjo zmanjšanja stroškov delovne sile in pretiranega izkoriščanja svojih zaposlenih postaja vedno bolj konkurenčen in boljši. V tem primeru lahko zaposlene imenujemo 'sužnji', saj so jim vzete vse pravice do svobodnega in dostojanstvenega življenja. Prav takšne oblike kriminalitete je najtežje odkrivati, ker žrtve niso pripravljene prijavljati in pričati v nadaljnjih postopkih, saj jih izkoriščevalci s strahom in grožnjami prepričajo, da molčijo.

S preiskovanjem kaznivih dejanj s področja trgovine z ljudmi se ukvarjajo posebej usposobljeni kriminalisti za boj proti trgovini z ljudmi v osmih regijskih sektorjih kriminalistične policije, ki delujejo na območju statističnih regij (Murska Sobota, Maribor, Celje, Ljubljana, Koper, Kranj, Nova Gorica in Novo mesto), in v Upravi kriminalistične policije v okviru Generalne policijske uprave. Vendar pa se z zaznavanjem in preiskovanjem navedenega kaznivega dejanja ne ukvarjajo samo v kriminalistični policiji, temveč navedene naloge na podlagi 4. člena *Zakona o nalogah in pooblastilih policije* z izvajanjem različnih oblik policijskega dela (izvajanje poostrenih nadzorov tako v gostinskih – nočnih lokalih, na gradbiščih, opazovanje mestnih ulic ...) in na podlagi 148. člena *Zakona o kazenskem postopku* izvajajo tudi policisti, ki delo opravljajo na lokalni ravni z namenom prepoznavanja indikatorjev žrtev trgovine z ljudmi in identificiranjem tako žrtev kot tudi storilcev kaznivega dejanja trgovine z ljudmi (GPU, 2014).

Pomoč žrtvam

Policija na področju boja proti trgovini z ljudmi posebno pozornost namenja identifikaciji žrtev trgovine z ljudmi. Pri tem sodeluje z drugimi državnimi organi, ki delujejo na področju preprečevanja trgovine z ljudmi, civilno družbo, občani in varnostnimi organi drugih držav. Policija vsako prijavo oziroma zaznavo trgovine z ljudmi na podlagi določil *Zakona o kazenskem postopku* preišče in v primeru identifikacije žrtve trgovine z ljudmi

ukrene vse potrebno, da se žrtev takoj zavaruje in se ji nudi prva nujna pomoč v obliki varne namestitve. Varno namestitev in pomoč žrtvi trgovine v času okrevanja in razmisleka nudijo nevladne organizacije, in sicer s programom *Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – krizna namestitev*, ki lahko traja od enega meseca do treh oziroma šestih mesecev v primeru, da se žrtev v Sloveniji nahaja nezakonito. Namestitev in pomoč žrtvi se izvaja ob njenem soglasju in nista pogojeni s sodelovanjem v predkazenskem postopku.

Če se žrtev trgovine z ljudmi v nadaljevanju odloči za sodelovanje v kazenskem postopku, se vsebina nudenja pomoči žrtvi navede na drugi sklop aktivnosti oskrbe, tj. namestitev v varnem prostoru, in traja do zaključka kazenskega postopka. Oblike pomoči v krizni namestitvi in namestitvi v varnem prostoru se nanašajo na pomoč žrtvam pri njihovem telesnem, psihološkem in socialnem okrevanju, pa tudi na pomoč pri urejanju statusa ter v kazenskem postopku. Mednje sodijo:

- ustrezna namestitev, prehrana in oskrba,
- psihološka pomoč,
- pomoč pri zagotavljanju osnovnega zdravstvenega varstva v skladu z zakonom, ki ureja zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje,
- zagotavljanje varnosti žrtev in zaposlenih, ki sodelujejo pri posameznem primeru, če je to potrebno,
- 24-urna dosegljivost za nameščene žrtve v krizni namestitvi,

- prevajalske storitve in tolmačenje, če je potrebno,
- pomoč pri zagotavljanju ustrezne podpore otrokom, ki so žrtve trgovine,
- svetovanje in nudenje informacij, zlasti v zvezi z njihovimi pravicami, in to v jeziku, ki ga razumejo,
- pomoč pri urejanju vsega potrebnega

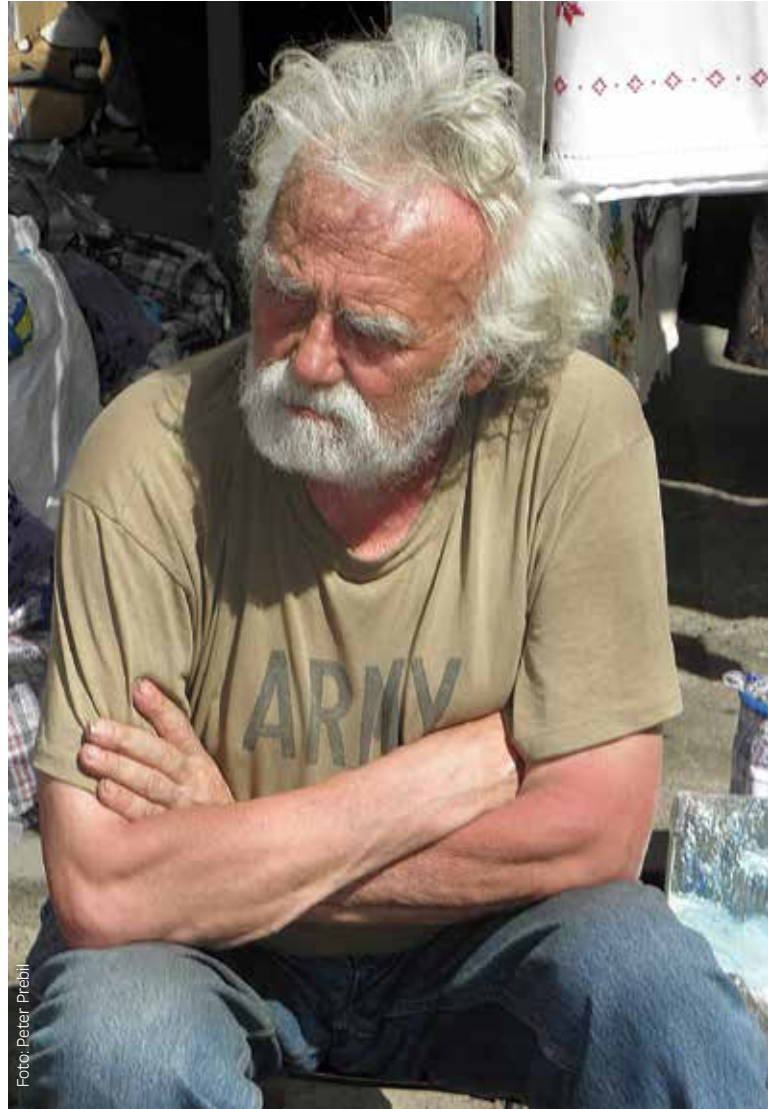

Foto: Peter Prebil

- ga za vrnitev žrtve v izvorno državo,
- ostali ukrepi v smislu socializacije in revitalizacije,
- osveščanje mladih in osebja, ki dela z njimi, o nevarnostih in pasteh trgovine z ljudmi,
- pomoč pri urejanju statusa v Republiki Sloveniji,
- pomoč pri seznanjanju otrok žrtev z njihovimi pravicami, njihovo vlogo ter z vsebino in časovnim razporedom in potekom postopkov ter z

- razrešitvijo njihovih zadev,
- pomoč, ki zagotavlja, da so pravice in interesi žrtev trgovine z ljudmi zastopani in obravnavani na ustreznih stopnjah kazenskega pregona storilcev,
- pomoč pri zagotavljanju ustrezne podpore otrokom žrtvam v celotnem pravnem postopku,
- strokovno usposabljanje izvajalca oskrbe za sodelovanje z ostalimi subjekti (policija, delavci centrov za socialno delo idr.) v procesu pomoči žrtvam in pregona storilcev (GPU, 2014).

Potreba po preventivi

Prihodnja ureditev v zvezi s trgovino z ljudmi mora temeljiti na varnostni politiki, sprejeti tako na ravni EU kot tudi po posameznih državah, ob upoštevanju nacionalnih ciljev, objektivnih danih okoliščin, virov groženj in ravni varnostne kulture. Reševanje problema z represivnimi institucijami je le gašenje požara, ne odpravlja pa vzrokov. Treba bo pristopiti k preventivnemu reševanju problematike z omejevanjem povpraševanja. Prav tako bi morali biti bolj pozorni na žrtve in jih tudi v primeru, da nimajo ustreznih dovoljenj (migracijskih, zaposlitvenih), upoštevati kot potencialne žrtve trgovine z ljudmi, ne pa kot ilegalne migrante ali delavce na črno. Poleg omejevanja povpraševanja po tovrstni delovni sili bi Slovenija lahko uredila zakonodajo tudi na področju neformalne ekonomije in izkoriščanja delovne sile ter pokazala napredek s preventivnimi prizadevanji z nevladnimi organizacijami s pomočjo različnih izobraževanj in usposabljanj. ■

Literatura

Bučar-Ručman, Aleš; Dobovšek, Bojan; Kovač, Polona; Mekinc, Janez; Mušič, Katarina (2013): *Prezrto: trgovanje z ljudmi in korupcija*. Ljubljana: Društvo Ključ – center za boj proti trgovini z ljudmi.

Generalna policijska uprava (2014): Uprava kriminalistične policije, spletna stran vlade Republike Slovenije, boj proti trgovini z ljudmi – *Letna poročila Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi*: http://www.vlada.si/teme_in_projekti/boj_proti_trgovini_z_ljudmi/#c1060.

Psihološki učinki spolnega izkoriščanja žensk

Izkušnje in spoznanja iz svetovalnega in podpornega centra na avstrijskem Koroškem

✉ Silke-Andrea Mallmann

Ženske, ki so jih z namenom spolnega izkoriščanja pripeljali iz vzhodne Evrope ali Afrike v Avstrijo, so bile pogosto izpostavljene dolgotrajnim ponavljajočim se zlorabam. Veliko jih je izkusilo grožnje, izdajo in neposredno ogroženost lastnega življenja ali življenja svojih družin, posebno otrok. Poročajo o občutkih popolne nemoči in izrednega strahu, krivde in sramu. Le malo žensk si upa tožiti storilce. Nekateri razvijejo simptome posttravmatskih stresnih motenj in spremljajočih bolezni, kot sta depresija in splošna tesnoba, druge izkazujejo izjemne sposobnosti premagovanja težav in visoko raven odpornosti.

Položaj spolno izkoriščanih žensk na avstrijskem Koroškem

Leto 2009 smo v koroški Karitas začeli s projektom *Talitha – svetovalno središče za žrtve trgovine z*

ljudmi, da bi zagotovili zatočišče, psihosocialno in pravno pomoč ter psihološko svetovanje in terapijo za naraščajoče število moških in žensk, ki so prišli iz vzhodne Evrope v Avstrijo kot žrtve trgovine z ljudmi. Zaradi bližine italijanske in slovenske meje je večina oseb, ki pridejo v urad svetovalnega središča, žensk, ki so jih prodali v Avstrijo iz Romunije, Madžarske, Slovaške in Bolgarije, da bi delale kot prostitutke v avstrijskih nočnih klubih.

Zaradi odprtja dveh velikih nočnih klubov v Beljaku se je število prostitutk na avstrijskem Koroškem v zadnjih dveh letih drastično povečalo. Vzporedno s tem razvojem so se pogoji, v katerih so ženske prisiljene opravljati svoje storitve, poslabšali. Čeprav lastniki nočnih klubov vztrajajo, da njihova 'dekleta' dobivajo redno plačilo v skladu s pravili nočnih klubov ter nudijo usluge samo z zaščito, kot je kondom, ženske v zaupnosti svetovalnice povedo, da so pogosto prisiljene nuditi usluge pod ceno ter da jih vedno znova silijo, da nudijo usluge brez ustrezne zaščite. Spolno prenosljive bolezni tako niso nič neobičajnega pri zelo mladih vzhodnoevropskih ženskah.

Proces trgovine z ljudmi

Proces trgovine z ljudmi je v zadnjih letih postal bolj prekanjen. Podoba